

Jeugdverpleegkundige Cora Booij:

Met de blik vooruit

Rondom de zorg voor Oekraïense vluchtelingen zijn er nog veel vragen. De situatie is op diverse gebieden specifiek en nieuw. Samenwerking tussen de diverse soorten verpleegkundigen M&G komt in praktijk dan ook vaak pas op gang als daar noodzaak toe is. In de gemeente Hardinxveld-Giessendam bijvoorbeeld zorgde een incident voor nauwe samenwerking tussen de jeugdgezondheidszorg en de collega's van seksuele gezondheid. Structurele samenwerking is nog niet vastgelegd. Wel zit er veel in het vat voor dit najaar. Jeugdverpleegkundige Cora Booij vertelt.

*Tekst:
Hellen Kooijman*

De gemeente Hardinxveld-Giessendam, onder de rook van Rotterdam, is in de woorden van Booij 'een groot dorp. Met ongeveer 28.000 inwoners, met grote reformatische kerk-gemeenschappen, scheepsbouwers maar ook boeren en een vrij kleine gemixte groep van allochtonen. Kortom: Van alles wat.' Sinds eind februari 2022, toen de oorlog in Oekraïne uitbrak, zijn daar zo'n 100 Oekraïners - waaronder circa 50 kinderen - bijgekomen. Ze krijgen onderdak in twee verbouwde kantoorgebouwen en bij gastgezinnen thuis. Soms gaan er mensen weg. Regelmatig komen er nieuwe Oekraïners bij.

Veel hetzelfde

Booij en haar collega's bespreken met alle gezinnen het aanbod voor de kinderen van 9 maanden tot 18 jaar: Welke vaccinaties zijn er, welke hebben ze gehad in Oekraïne, wat is er nodig, welke willen ze. Ze kijken hoe het destijds in Oekraïne ging met de kinderen, hoe het nu met ze is en hoe daarop te acteren. Was er medische zorg in Oekraïne, dan proberen ze dat te vervolgen. Kinderen onder de 4 jaar krijgen altijd een medisch lichamelijk onderzoek. Boven de 4 jaar is dat alleen op indicatie. En verder zijn er de reguliere contactmomenten

zoals andere kinderen in Nederland die ook krijgen.

Veel is dus hetzelfde als bij Nederlandse kinderen. Maar er zijn ook veel nieuwe onderwerpen. Want hoe kom je erachter of een Oekraïens kind gevaccineerd is of niet en voor wat? 'Sommige gezinnen hebben mooie compleet ingevulde boekjes bij zich. Sommigen niets.' Booij en haar collega's proberen door middel van gesprekken te achterhalen wat de kinderen aan vaccinaties gehad hebben. 'De ene ouder weet dat beter te vertellen dan de ander en een deel is ook niet gevaccineerd.'

Kind alleen op kamer

Waar Booij en haar collega's regelmatig tegenaanlopen is de andere insteek qua opvoeding.

Oekraïners mogen werken, en doen dat ook vaak, maar er is geen oma of kinderopvang aanwezig in de noodopvang. Booij: 'Vaak zitten kinderen, ook peuters, alleen op hun kamer in de noodopvang. Maar ja, de ouders zijn zelf verantwoordelijk voor het toezicht over hun kinderen. Het is geen begeleid wonen.' Booij en

haar collega's merkten dat er meer structuur aangeboden moest worden. Er zijn nu oppas-roosters. 'Als ouders weg gaan geven ze aan wie er verantwoordelijk is voor hun kinderen, wie er op ze let.' En er lopen gesprekken met de GGD en de veiligheidsregio's over kinderopvang zoals de buitenschoolse opvang (bso). In Hardinxveld-Giessendam liggen de twee locaties vrij van een bso. Dat geeft vragen. Want hoe ga je

'Vaak zitten kinderen, ook peuters, alleen op hun kamer in de noodopvang'

dat qua vervoer en vooral plekken, regelen? Kortom: er zijn best veel zaken die nieuw zijn voor de jeugdgezondheidszorg. En er zijn andere partners waarmee samengewerkt moet worden. Zoals met de coördinator van de gemeente die in de opvang voor Oekraïners werkt. Booij: 'Voor Oekraïners die lastig te bereiken zijn, schakel ik de coördinator in. Die is dan een soort sleutelpersoon.' En een partij waar nu op een andere manier mee wordt samengewerkt is de gemeente zelf. Omdat er geen jaarafspraken gemaakt zijn over de zorg aan de Oekraïners in de gemeente Hardinxveld-Giessendam gebeurt er meer ad hoc. 'Zo moet de gemeente vaak een fiat geven voor zaken, zij zijn tenslotte verantwoordelijk voor de opvang van Oekraïners. Een gezondheidsvoorlichting bijvoorbeeld. Daar moet een gemeente wel budget voor vrijmaken.'

Hetzelfde geldt bij voor- en vroegschoolse educatie (vve), wat hier in praktijk inhoudt dat Oekraïense kinderen extra mogen spelen in de peuterspeelzaal. 'In Hardinxveld mogen we dit gelukkig ook aanbieden aan Oekraïense mensen. Maar dat is niet zo in elke gemeente', weet Booij die ook deelneemt in het landelijk overleg over Oekraïners en de jeugdgezondheidszorg. 'Er zijn gemeentes die dit niet aan willen bieden omdat het mogelijk teveel plaatsen gaat kosten.' En dan zijn er de tolken. In de noodopvangen in Hardinxveld zijn er weinig Oekraïners die goed Engels praten. 'Een Oekraïense uit de gemeente zelf die er al langer woont komt weleens mee naar consulten om te vertalen. Verder doen we veel via Google Translate.'

Cora Booij (45) studeerde in 2000 af aan de hbo-v. Ze deed daarnaast een post Bachelor hbo M&G waar ze in december 2022 voor afstudeerde. Booij is jeugdverpleegkundige sinds 2001. Ze werkt vanaf datzelfde jaar bij Rivas Zorggroep dat in 2020 werd overgenomen door Jong JGZ. Haar werkveld is Hardinxveld-Giessendam (regio Zuid-Holland Zuid). Booij nam binnen haar organisatie Jong JGZ deel aan de werkgroep Oekraïense vluchtelingen waarbinnen ze onderzocht hoe de zorg het beste te borgen is voor deze groep. En hoe er een eenduidige werkwijze gehanteerd kan worden. Sinds kort is ze coördinator Nieuwkomers. Bij Jong JGZ vallen onder deze term vluchtelingen, asielzoekers, vestigers Oekraïne, maar ook nieuwkomers uit veilige landen. Denk hierbij aan landen als India maar ook Bulgarije.

Erg vers

Waar komen de collega's M&G om de hoek? Op echt structurele basis gebeurt dit – op uitvoerend niveau – nog niet, zegt Booij. 'De samenwerkingsstructuren zijn nog niet vastgelegd. Het was niet duidelijk hoe lang Oekraïners zouden blijven, dus gemeentes konden nog niet zo ver vooruit denken.' Het is allemaal nog erg vers. In Hardinxveld-Giessendam vonden de collega's Seksuele Gezondheid

'De jeugdgezondheidszorg ziet gedragsproblemen bij Oekraïense kinderen. Daar moeten we iets mee'

en de jeugdgezondheidszorg elkaar pas echt na een vervelend incident in de opvang. 'Daarna kwamen er vragen of wij als jeugdgezondheidszorg voorlichting konden geven over seksuele gezondheid. Daar is in deze gemeente de GGD verantwoordelijk voor.' Booij zocht contact met haar collega's seksuele gezondheid. Nu staat er een gezamenlijk georganiseerde voorlichtingsbijeenkomst op stapel. Hoe dit gaat gebeuren is nog niet vastomlijnd. Booij: 'We zijn op dit moment een beetje zoekende hoe we dit het

beste aan kunnen pakken voor deze groep. Geven we voorlichting in de groep? Is individuele informatie geven beter? Daarvoor heeft Booij ook contact met de doelgroep zelf natuurlijk. En gaat ze na waar de behoeftes liggen. Wat is het handigste tijdstip? In welke vorm moet zo'n voorlichting gegeven worden? Op papier, via een filmpje?

Ze ging daarnaast op zoek naar geschikt voorlichtingsmateriaal in het Oekraïens, want ook dat was er nog niet. Booij: 'Bij het landelijk expertisecentrum Pharos bijvoorbeeld hebben ze materiaal over dit onderwerp. Maar nog niet in het Oekraïens. We moeten dus iemand vinden die dit kan vertalen. De vraag is ook hoe er samengewerkt kan worden met de Oekraïense psychologen die de GGD sinds kort in dienst heeft. Dit zijn zowel psychologen die hier al langer wonen als mensen die net gevlucht zijn.'

V&VN en vluchtelingen

Booij neemt samen met de werkgroep Vluchtelingen van V&VN Jeugd de taken over van Ingrid Brokx die nu met pensioen is. De leden van die werkgroep gaan kijken wat er nodig is voor vluchtelingen in het algemeen en Oekraïners in het bijzonder. Het plan is om daar ook actief de jeugdartsen in te betrekken die gebundeld zijn in de AJN, de vereniging van en voor jeugdartsen. 'Die willen rondom dit thema ook meer samenwerken', aldus Booij. In september is het eerste echte overleg. 'Daarvoor hebben we ook Esther van 't Hoff, voorzitter Jeugd van V&VN gevraagd aanwezig zijn.'

Gedragsproblemen

Waar we echt iets mee moeten in de toekomst qua deze groep Oekraïners? Booij hoeft niet lang na te denken. 'Opvoeding in Nederland, maar ook psychosociale klachten. Iets wat landelijk naar voren kwam is dat de jeugdgezondheidszorg gedragsproblemen ziet bij Oekraïense kinderen. Denk hierbij aan emotionele problemen zoals neerslachtig gedrag en problemen op het gebied van sociale ontwikkeling; concentratieproblemen, autisme, taalontwikkelingsproblemen maar ook problemen op het gebied van opvoeding zoals bieden van structuur en andere waarden ten aanzien van grenzen stellen en corrigeren.'

'Op psychosociale problemen rust nog vaak een taboe, zeker bij pubers'

Het probleem is vaak, zo weet Booij, dat als je door wilt verwijzen naar jeugdzorg voor behandeling de ouders van het betreffende kind nogal eens afhaken. 'Medisch willen de meeste ouders overal een verwijzing voor maar op psychosociale problemen rust nog vaak een taboe, zeker bij pubers. Los daarvan zitten de ouders ook in een instabiele situatie nu. En dat straalt qua psychosociale klachten ook af op de kinderen. Veel ouders lijken snel overvraagd als je doorvraagt naar andere dan medische problemen. Ze zeggen dan dat ze zich veel zorgen maken over de situatie van hun familie in Oekraïne en hoe ze nu verder moeten, maar willen dan niet verder praten. Ze geven aan dat dit teveel voor ze is. Naar de kinderen toe merk ik dat ouders hun kinderen snel tevreden stellen, toegeeflijk gedrag vertonen of dat ze juist heel fel gecorrigeerd worden verbaal of met opgeheven hand. Echt slaan heb ik overigens in de praktijk niet gezien.'

Meer sturing nodig

Booij meent dat er meer sturing nodig is. 'Bij een azc waar al jarenlang ervaring is ligt de structuur van organisaties en aanpak rondom opvoeding wat vaster. Er is ook meer interdisciplinair

De status van Oekraïners

Waar andere vluchtelingen asiel moeten aanvragen (een enkele Oekraïner ook, maar dat zijn uitzonderingen) is de procedure van het gros van de Oekraïners anders. Vluchtelingen uit Oekraïne kunnen tijdelijk bescherming krijgen door de Richtlijn tijdelijke bescherming van de Europese Unie (Zie: www.ind.nl en zoek op Oekraïne en tijdelijke bescherming). Wie daaronder valt mag tot 4 maart 2024 in Nederland blijven. Oekraïners mogen onder meer werken en vooral in die zin zijn ze gelijk aan arbeidsmigranten die van buiten de Europese Unie komen. Oekraïners worden opgevangen in gemeentelijke opvanglocaties of bij gastgezinnen thuis. De opvang van asielzoekers is daarentegen in handen van het rijk (COA). Oekraïners kunnen geen status krijgen zoals asielzoekers wiens asielaanvraag is ingewilligd. Of een eigen huurwoning, waar statushouders recht op hebben. Oekraïners mogen op hun beurt echter niet teruggestuurd worden naar hun geboorteland. Bij asielzoekers wiens aanvraag is afgewezen mag dat meestal wel.

overleg. (Zie het interview met Ruth Tsegay in dit nummer op pagina 8) Dat zijn dingen die nu bij Oekraïners niet gebeuren. Bij Oekraïners moet bovendien vaak per gemeente worden uitgezocht wat mogelijk is, denk aan het voorbeeld van de voor- en vroegschoolse educatie.' Booij is vastbesloten de schouders eronder te zetten. En ervoor te zorgen dat er ook voor deze groep voldoende hulp gaat komen. In samenwerking met collega's van andere vakgroepen. En met de blik vooruit. &